

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

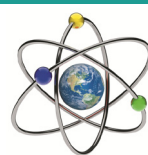
№10
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 98 sahifa,
3-oktyabr, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Use of Innovative Pedagogical Technologies in the Development of Critical Thinking	16
<i>Gulnar Atakhanova Orinbaevna</i>	
Current Aspects of Designing and Implementing Extracurricular Educational Activities at the Primary General Education Level.....	20
<i>Amankosova Dinara Gabitovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsiyati va kasbiy mahorati shakllanishining nazariy asoslari....	24
<i>Axmadaliyeva Moxlaroy To'xtapolatovna</i>	
Pedagogical Model and Stages of Teaching Subjects Through a Project-Based Approach	28
<i>Bannayev Qosimjon</i>	
Lotin tili va zamonaviy tibbiy terminologiya: tarixi, vazifasi va amaliy ahamiyati	31
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Motor alaliyanning nonutqiy simptomatikasi	34
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Talabalar etnomadaniy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari	38
<i>Isomiddinov Asliddin Baxriddin o'g'li</i>	
Texnologiya darslarida o'quvchilarning texnik savodxonligini robototexnika elementlari asosida rivojlantirish.....	41
<i>Jabborova Umida</i>	
Fizika fanini mutaxassislik fanlari integratsiyasi asosida o'qitishda bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	45
<i>Xayrullayev Asliddin Isatullayevich</i>	
Talaba tomonidan mutaxassislik tilini o'zlashtirishda monologik nutqni o'rgatishning samarali usullari masalasi haqida.....	51
<i>Karimov N. M.</i>	
Zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashda kasbiy motiv va motivatsiyaning o'rni	54
<i>Melikova Elnora Shuxratovna</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli.....	58
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
O'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	62
<i>Nishonova Dilafuz</i>	
Computer-Based Formative Assessment: Advantages and Challenges in Teaching English to High School Students	66
<i>Obidjonova Shokhista Bakhtiyorovna</i>	
Metata'lim texnologiyalari asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlash tizimini takomillashtirish.....	70
<i>O'rolboyeva Durdona Sayfiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi darslarning an'anaviy darslarga nisbatan samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	73
<i>Rasulev Bobirjan Atxamovich</i>	
Pedagogik faoliyatda pedagogning kasbiy taraqqiyoti motivatsiyasining psixologik xususiyatlari	78
<i>Rustamova Surayyo Shaxobiddinovna</i>	
Innovatsion kompetentlik tushunchasi va uning ilmiy-pedagogik asoslari.....	84
<i>Soliyev Eliyor Ravshan o'g'li</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv idrokini o'yinlar yordamida rivojlantirishning samarali usullari	88
<i>Xalilova Shahnoza</i>	
Zamonaviy ta'limda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati.....	92
<i>Yaqubova Nigoraxon Ibrohimjon qizi</i>	

BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA PRAGMATIK KOMPETENSIYANING ROLI

Mustafayeva Nilufar Ulashovna

Termiz davlat universiteti, doktorant Dsc

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida pragmatik kompetensiyaning o'rni va ahamiyati kompleks tahlil qilinadi. Pragmatik kompetensiyaning nazariy asoslari, uning tarkibiy qismlari – illokutiv, sotsiopragmatik va diskursiv kompetensiyalar yoritiladi. O'qituvchi tayyorlash tizimida pragmatik bilimlarni rivojlantirish yo'nalishlari, zamonaviy o'qitish metodologiyasi, kontekstga asoslangan yondashuv, vazifaga yo'naltirilgan ta'lim va korpus lingvistikasi ma'lumotlaridan foydalanish usullari ko'rsatiladi. Pragmatik kompetensiyani baholash tizimlari, madaniyatlara pragmatika masalalari va global ingliz tili kontekstida pragmatik me'yorlarning xilma-xilligi muhokama qilinadi. Raqamli texnologiyalarning pragmatik ko'nikmalarni rivojlantirishdagi imkoniyatlari hamda pedagogik amaliyotda qo'llash strategiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari pedagogik oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash dasturlarini takomillashtirish uchun amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: pragmatik kompetensiya, ingliz tili o'qituvchisi, nutq aktlari, sotsiopragmatika, diskursiv kompetensiya, madaniyatlara muloqot, kommunikativ yondashuv, metapragmatik ong, korpus lingvistikasi, pedagogik tayyorgarlik.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the role and significance of pragmatic competence in preparing future English language teachers. The theoretical foundations of pragmatic competence and its structural components – illocutionary, sociopragmatic, and discursive competencies – are explored. The study examines the development of pragmatic knowledge in teacher training systems, modern teaching methodology, context-based approach, task-oriented learning, and the use of corpus linguistics data. Assessment systems for pragmatic competence, issues of intercultural pragmatics, and the diversity of pragmatic norms in the context of global English are discussed. The potential of digital technologies in developing pragmatic skills and strategies for their implementation in pedagogical practice are analyzed. The research findings provide practical recommendations for improving English teacher preparation programs in pedagogical higher education institutions.

Key words: pragmatic competence, English language teacher, speech acts, sociopragmatics, discursive competence, intercultural communication, communicative approach, metapragmatic awareness, corpus linguistics, pedagogical training.

Аннотация: В данной статье проводится комплексный анализ роли и значения прагматической компетенции в процессе подготовки будущих преподавателей английского языка. Освещаются теоретические основы прагматической компетенции, ее структурные компоненты – иллокутивная, социопрагматическая и дискурсивная компетенции. Рассматриваются направления развития прагматических знаний в системе подготовки учителей, современная методология обучения, контекстно-ориентированный подход, задачно-ориентированное обучение и использование данных корпусной лингвистики. Обсуждаются системы оценки прагматической компетенции, вопросы межкультурной прагматики и разнообразие прагматических норм в контексте глобального английского языка. Анализируются возможности цифровых технологий в развитии прагматических навыков и стратегии применения в педагогической практике. Результаты исследования предоставляют практические рекомендации для совершенствования программ подготовки преподавателей английского языка в педагогических вузах.

Ключевые слова: прагматическая компетенция, преподаватель английского языка, речевые акты, социопрагматика, дискурсивная компетенция, межкультурная коммуникация, коммуникативный подход, метапрагматическое сознание, корпусная лингвистика, педагогическая подготовка.

KIRISH

Zamonaviy til ta'limi paradigmasida kommunikativ yondashuv markaziy o'rinni egallagan bir paytda, pragmatik kompetensiya masalasi alohida dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ingliz tili xalqaro muloqot vositasi sifatida global miqyosda qo'llanilayotgan hozirgi sharoitda bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining pragmatik

kompetensiyasini rivojlantirish nafaqat ularning professional tayyorgarligini, balki o'quvchilarning til o'rganish samaradorligini ham belgilovchi omilga aylanmoqda. Pragmatik kompetensiya til bilimining grammatik va leksik jihatlaridan tashqariga chiqib, tilni ijtimoiy-madaniy kontekstda to'g'ri va o'rinli qo'llash qobiliyatini ifodalaydi. Ingliz tili o'qituvchisi nafaqat tilning formal tuzilishini o'rgatuvchi, balki o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarda samarali muloqot qilishga tayyorlovchi mutaxassis sifatida faoliyat yuritishi zarur. Bu esa o'qituvchining o'zida pragmatik kompetensiyaning yuqori darajada rivojlanganligini taqozo etadi. Til vositalarini kontekstga mos ravishda tanlash, nutq aktlarini to'g'ri amalga oshirish, madaniyatlararo farqlarni hisobga olish va kommunikativ maqsadga erishish yo'llarini bilish zamonaviy ingliz tili o'qituvchisining muhim professional sifatleri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pragmatik kompetensiya tushunchasi tilshunoslikda nutq faoliyati nazariyasi, nutq aktlari nazariyasi va diskurs tahlili doirasida rivojlantirilgan bo'lib, u tilni ijtimoiy kontekstda qo'llash qobiliyatini anglatadi. Pragmatik kompetensiya til bilimining statik aspektidan dinamik aspektiga o'tishni, ya'ni tilni bilishdan uni qo'llay olishga o'tishni ta'minlaydi. Bu kompetensiya turli xil kommunikativ vaziyatlarda til vositalarini maqsadga muvofiq tanlash, suhbatdoshning ijtimoiy maqomi, yoshi, jinsi va madaniy xususiyatlarini hisobga olgan holda muloqot strategiyasini qurish imkonini beradi. Pragmatik kompetensiyaning tarkibiy qismlari orasida illokutiv kompetensiya, ya'ni nutq aktlarini amalga oshirish qobiliyati muhim o'rin tutadi. So'rash, buyurish, maslahat berish, uzr so'rash, minnatdorchilik bildirish kabi nutq aktlarini kontekstga mos ravishda ifodalash ingliz tilida o'ziga xos lingvistik va paralingvistik vositalar orqali amalga oshiriladi. Sotsiopragmatik kompetensiya esa ijtimoiy me'yorlar va madaniy konvensiyalarni hisobga olgan holda til vositalarini qo'llash qobiliyatini o'z ichiga oladi. Diskursiv kompetensiya matnni mantiqiy va izchil tuzish, bog'lovchi vositalardan to'g'ri foydalanish va kommunikativ strategiyalarni qo'llash ko'nikmalarini qamrab oladi.

Pragmatik kompetensiyaning rivojlanishi til o'rganuvchining metapragmatik ongini shakllantirishni ham nazarda tutadi. Bu o'rganuvchining o'z nutqiy faoliyatini tahlil qilish, baholash va zarur hollarda tuzatish qobiliyatini anglatadi. Metapragmatik ong orqali til o'rganuvchi turli kommunikativ vaziyatlarda qanday til vositalarini qo'llash kerakligini ongli ravishda tanlash va o'z nutqiy xatti-harakatlarini nazorat qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bo'lg'usi ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida pragmatik kompetensiyani rivojlantirish bir necha yo'nalishda amalga oshirilishi lozim. Birinchi navbatda, o'qituvchi talabalarining o'zlari ingliz tilida pragmatik kompetensiyaga ega bo'lishlari zarur, chunki ular kelajakda o'quvchilarga namuna bo'lib xizmat qiladi. Ikkinchidan, ular pragmatik bilimlarni o'qitish metodikasini o'zlashtirishi, ya'ni o'quvchilarda pragmatik kompetensiyani qanday rivojlantirish mumkinligini bilishi kerak. Uchinchidan, pragmatik xatolarni aniqlash va tuzatish, pragmatik bilimlarni baholash usullarini egallashi muhimdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'quv dasturlarida pragmatik lingvistik va sotsiopragmatika bo'yicha maxsus kurslarni kiritish bo'lg'usi o'qituvchilarning nazariy tayyorgarligini ta'minlaydi. Bu kurslar doirasida nutq aktlari nazariyasi, konversatsiya tahlili, diskurs tahlili, madaniyatlararo pragmatika kabi mavzular chuqur o'rganiladi. Amaliy mashg'ulotlarda esa autentik materiallar, video va audio yozuvlar orqali real kommunikativ vaziyatlar tahlil qilinadi va turli pragmatik hodisalarning ingliz tilidagi ifodalanish usullari o'rganiladi. Pedagogik amaliyot davomida talabalar o'z pragmatik bilimlarini o'qitish jarayoniga tatbiq etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Dars jarayonida o'quvchilarning pragmatik xatolarini kuzatish, ularni tahlil qilish va tuzatish strategiyalarini ishlab chiqish orqali bo'lg'usi o'qituvchilar amaliy tajriba orttiradi. Mikro o'qitish sessiyalari, refleksiv tahlil va o'zaro baholash metodlari orqali talabalarining pragmatik o'qitish ko'nikmalari takomillashtiriladi. Pragmatik kompetensiyani rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar kontekstga asoslangan o'qitish, vazifaga yo'naltirilgan yondashuv va korpus lingvistikasi ma'lumotlaridan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Kontekstga asoslangan o'qitish real hayotiy vaziyatlarni sinf muhitida modellashtirish, rolli o'yinlar va simulyatsiyalar orqali amalga oshiriladi. Bu usul o'rganuvchilarga turli ijtimoiy kontekstlarda til vositalarini qo'llash tajribasini beradi va pragmatik muvaffaqiyatsizliklardan qochish yo'llarini o'rgatadi. Vazifaga yo'naltirilgan yondashuv doirasida o'quvchilar real kommunikativ vazifalarni bajarish orqali pragmatik ko'nikmalarni egallaydi. Masalan, rasmiy xat yozish, telefon orqali suhbatlashish, prezentatsiya qilish, muzokaralar olib borish kabi vazifalar orqali o'quvchilar turli registrlarni va uslublarni qo'llashni o'rganadi. Har bir vazifa o'ziga xos pragmatik talablarni qo'yadi va o'quvchilardan tegishli til vositalarini tanlashni talab qiladi. Korpus lingvistikasi ma'lumotlari pragmatik hodisalarning real nutqda qanday namoyon bo'lishini ko'rsatish uchun qimmatli manba hisoblanadi. Konkordans dasturlari yordamida ma'lum pragmatik funksiyalarni ifodalovchi til birliklarining kontekstdagi qo'llanilishini tahlil qilish mumkin. Bu o'quvchilarga til vositalarining pragmatik potentsialini chuqurroq anglash imkonini beradi va ularning pragmatik intuitsiyasini rivojlantiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi pragmatik kompetensiyani o'rgatish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Virtual reallik texnologiyalari orqali o'quvchilar turli madaniy kontekstlarda muloqot qilish tajribasini olishi mumkin. Onlayn platformalar va ijtimoiy tarmoqlar real kommunikativ muhitda til qo'llash imkoniyatini beradi. Chatbotlar va sun'iy intellekt dasturlari yordamida o'quvchilar pragmatik ko'nikmalarini mustaqil ravishda mashq qilishi mumkin. Pragmatik kompetensiyani baholash an'anaviy til bilimini baholashdan farqli yondashuvlarni talab qiladi. Diskurs tugallash testlari, rolli o'yin baholash, video yozuvlarni tahlil qilish kabi usullar pragmatik bilimlarni baholash uchun qo'llaniladi.

Diskurs tugallash testlarida o'quvchilarga muayyan kommunikativ vaziyat tavsifi beriladi va ular shu vaziyatda qanday javob berishlarini yozishlari so'raladi. Bu usul o'quvchilarning pragmatik bilimlarini nazorat qilingan sharoitda baholash imkonini beradi. Portfolio baholash usuli o'quvchilarning pragmatik kompetensiyasini uzoq muddatli kuzatish va rivojlanish dinamikasini ko'rish imkonini beradi. O'quvchilar turli kommunikativ vaziyatlarda ishtirok etish tajribasini, o'z nutqiy mahsulotlarini va refleksiv tahlillarini portfolioga kiritadi. Bu o'qituvchiga o'quvchining pragmatik rivojlanishini har tomonlama baholash imkonini beradi. Formativ baholash jarayonida o'qituvchi o'quvchilarning pragmatik xatolariga e'tibor qaratadi va konstruktiv fikr-mulohaza bildiradi. Pragmatik xatolarni tuzatishda to'g'ridan-to'g'ri tuzatishdan ko'ra, o'quvchini to'g'ri yechimga yo'naltiruvchi savollar berish va metapragmatik muhokamalar o'tkazish samaraliroq hisoblanadi. Bu o'quvchining pragmatik ongini rivojlantiradi va mustaqil ravishda to'g'ri pragmatik tanlov qilish qobiliyatini shakllantiradi. Ingliz tili global lingua franca sifatida turli madaniyat vakillarining o'zaro muloqoti uchun vosita bo'lib xizmat qilayotgan bir paytda, madaniyatlararo pragmatika masalalari alohida ahamiyat kasb etmoqda. Turli madaniyatlarda pragmatik me'yorlar va kutilmalar farq qilishi mumkin, shuning uchun bo'lajak o'qituvchilar bu farqlardan xabardor bo'lishi va o'quvchilarni madaniyatlararo muloqotga tayyorlashi zarur. Masalan, iltimos qilish, rad etish, kompliment berish kabi nutq aktlarining turli madaniyatlarda ifodalanishi sezilarli farq qiladi.

Madaniy pragmatik farqlarni o'rgatishda kontrastiv tahlil usuli samarali hisoblanadi. O'quvchilarning ona tili va ingliz tilidagi pragmatik konvensiyalarni taqqoslash orqali ular farqlarni aniqroq angelaydi va pragmatik transfer hodisasidan qochish yo'llarini o'rganadi. Kritik pragmatik yondashuv doirasida o'quvchilar til vositalarining ijtimoiy-siyosiy ta'sirini va kuch munosabatlaridagi rolini tahlil qilishni o'rganadi. Global ingliz tili kontekstida pragmatik norma va standartlar masalasi murakkablashmoqda. An'anaviy ravishda ingliz tilini ona tili sifatida gapiradigan mamlakatlarning pragmatik me'yorlari model sifatida qabul qilingan bo'lsa, hozirgi kunda ingliz tilining turli variantlari va ularning pragmatik xususiyatlarini tan olish tendentsiyasi kuchaymoqda. Bo'lajak o'qituvchilar bu xilma-xillikdan xabardor bo'lishi va o'quvchilarni turli pragmatik me'yorlarga moslashuvchan bo'lishga o'rgatishi kerak. Pragmatik kompetensiyani rivojlantirish bo'yicha nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish jarayoni bir qator pedagogik yondashuvlarni talab qiladi. Induktiv o'qitish usuli orqali o'quvchilar autentik materiallardan pragmatik qoidalarni o'zlari kashf etadi va xulosa chiqaradi. Bu usul o'quvchilarning analitik fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va pragmatik bilimlarning chuqurroq o'zlashtirilishiga yordam beradi.

Deduktiv yondashuv esa pragmatik qoidalarni aniq tushuntirish va keyin amaliyotda qo'llashni nazarda tutadi. Sinfda pragmatik kompetensiyani rivojlantirish uchun turli xil faoliyat turlaridan foydalanish mumkin. Pragmatik xabardorlikni oshirish mashqlari o'quvchilarga turli kontekstlarda til vositalarining pragmatik ta'sirini anglashga yordam beradi. Kuzatish va tahlil vazifalari orqali o'quvchilar real muloqot vaziyatlarida pragmatik hodisalarni aniqlash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ishlab chiqarish vazifalari esa o'quvchilardan o'z pragmatik bilimlarini amalda qo'llashni talab qiladi. O'qituvchilarning professional rivojlanishi doirasida pragmatik kompetensiyaga alohida e'tibor qaratish zarur. Malaka oshirish kurslari, seminarlar va vorkshoplar orqali amalda faoliyat yuritayotgan o'qituvchilar o'z pragmatik bilimlarini yangilashi va o'qitish metodikasini takomillashtirishi mumkin. O'qituvchilar o'rtasida tajriba almashish, eng yaxshi amaliyotlarni tarqatish va hamkorlikdagi tadqiqotlar o'tkazish pragmatik o'qitish sifatini oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli beqiyos ahamiyatga ega. Zamonaviy kommunikativ yondashuv doirasida til o'qitish nafaqat lingvistik bilimlarni berish, balki o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarda samarali muloqot qilishga tayyorlashni nazarda tutadi. Bu vazifani muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o'qituvchining o'zi yuqori darajadagi pragmatik kompetensiyaga ega bo'lishi va uni o'qitish metodikasini mukammal bilishi zarur. Pragmatik kompetensiyani rivojlantirish kompleks yondashuv talab qiladi va nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar hamda metapragmatik ongni shakllantirishni o'z ichiga oladi.

O'qituvchi tayyorlash dasturlarida pragmatik va sotsiopragmatikaga alohida e'tibor qaratish, zamonaviy o'qitish metodlarini qo'llash va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish bo'lajak mutaxassislarning professional kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi. Madaniyatlararo pragmatika va global ingliz tili kontekstini hisobga olish zamonaviy ta'lim talablariga javob beradigan o'qituvchilar tayyorlash imkonini beradi. Kelgusida pragmatik kompetensiya ingliz tili o'qituvchisining professional portretining ajralmas qismi sifatida yanada muhimroq o'rin egallaydi. Shuning uchun pedagogik oliy ta'lim muassasalari o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish, o'qitish metodikasini takomillashtirish va baholash tizimlarini rivojlantirish orqali bo'lajak o'qituvchilarning pragmatik kompetensiyasini tizimli ravishda rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Alcon Soler, E., & Martinez-Flor, A. (2023). Pragmatic Learning and Study Abroad: Effects of Instruction and Length of Stay. *System*, 51(3), 259–274.
2. Бардови-Харлиг, К. (2022). Прагматика в обучении иностранному языку: современное состояние и перспективы. *Вопросы прикладной лингвистики*, (4), 18–35.
3. Жураева, Н.В. (2023). Инглиз тилини ўқитишда прагматик компетенцияни шакллантириш методикаси. Тошкент: ТДПУ нашриёти.
4. Касимова, Р.Р., & Исмаилова, М.А. (2024). Социопрагматические аспекты подготовки преподавателей английского языка. *Иностранные языки в школе*, (2), 43–52.
5. Мирзаев, С.С., & Тўхтасинова, Д.Х. (2022). Ёўлажак инглиз тили ўқитувчиларининг касбий компетентлигини ривожлантириш. Самарқанд: СамДЧТИ.
6. Rose, K.R., & Kasper, G. (2021). *Pragmatics in Language Teaching: Current Research and Future Directions*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Савиньон, С.Ж. (2023). Коммуникативная компетенция: теория и практика обучения (пер. с англ. Е.Н. Соловова). Москва: Просвещение.
8. Taguchi, N. (2022). Teaching Pragmatics: Trends and Issues. *Annual Review of Applied Linguistics*, 31, 289–310.
9. Холиқов, Ж.Ҳ. (2023). Замонавий лингводидактикада прагматик ёндашув. *Филология масалалари*, (3), 112–124.
10. Юсупова, Ш.Б., & Назарова, Г.Р. (2024). Метапрагматик онгни ривожлантиришнинг педагогик асослари. *Ўзлуксиз таълим*, (1), 67–78.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.